

บันทึกความรู้ผู้ทรงความรู้กรมพัฒนาที่ดิน
นายวุฒิชชาติ สิริช่วยชู
ผู้เชี่ยวชาญด้านสำรวจดินและจำแนกดิน

*“อ่านในตำราเป็นเพียงแค่ความรู้เบื้องต้น แต่ประสบการณ์เกิด
ได้จากการเฝ้าติดตาม สังเกตการณ์ ยิ่งได้ฝึกฝนลงมือปฏิบัติ
ยิ่งได้ประสบการณ์ แต่การที่จะมีประสบการณ์มากยิ่งขึ้นไม่ใช่
เรื่องง่ายต้องใช้เวลาในการสั่งสมความรู้และ
ประสบการณ์ไม่น้อยกว่า ๕-๑๐ ปี”*

นับเป็นโอกาสดีในวันนี้ กกจ. ได้รับเกียรติจากท่านผู้เชี่ยวชาญด้านสำรวจ
และจำแนกดินของกรมพัฒนาที่ดินที่ให้เกียรติถ่ายทอดประสบการณ์

วิธีการทำงาน ทักษะที่มีต่อการทำงานตลอดระยะเวลามากกว่า ๓๐ ปีที่รับราชการภายในกรม
พัฒนาที่ดิน เคล็ดลับที่ทำให้ท่านก้าวขึ้นมาอยู่ในระดับแถวหน้าของกรมพัฒนาที่ดิน ท่านเป็น
บุคคลสำคัญที่มีบทบาทมากที่สุดคนหนึ่งของกรมพัฒนาที่ดินในการขับเคลื่อนภารกิจของกรม
พัฒนาที่ดินตลอดมา ให้ประสบความสำเร็จจนงานด้านสำรวจและจำแนกดินของกรมพัฒนาที่ดิน
เป็นที่ยอมรับจากบุคลากรกรมพัฒนาที่ดินและหน่วยงานอื่นๆ ประกอบกับท่านเป็นคนเก่งในงาน
ด้านสำรวจและจำแนกดิน มีความรอบรู้ มีประสบการณ์ มีความมุ่งมั่นในการทำงาน ท่านมักจะ
ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ด้านการ
สำรวจและจำแนกดินให้กับเพื่อนร่วมงาน
พี่ๆ น้องๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็น
ทางการ จนทำให้ นักสำรวจดินรุ่นต่อๆ
มาสามารถใช้เป็นแนวทางในการ
ปฏิบัติงานหรือเป็นต้นแบบในการทำงาน
ด้านการสำรวจได้เป็นอย่างดี ท่านมีความ
มุ่งหวังอยากเห็นฐานข้อมูลดินของ
กรมพัฒนาที่ดินเป็นที่ยอมรับและ
นำเชื่อถือจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกกรมฯ ให้สามารถนำไปพัฒนาต่อยอด ส่งผล
ให้ประชาชนและเกษตรกรโดยทั่วไปสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

ด้วยน้ำใจไมตรีที่มีให้เพื่อน ๆ พี่ๆ น้องๆ ท่านจึงเป็นที่รักของทุกคน นอกจากนี้ด้วย
บุคลิกที่โดดเด่นและมุ่งมั่นในการทำงาน ท่านจึงได้รับความไว้วางใจจากกรมพัฒนาที่ดินให้รับผิดชอบ
งานสำคัญๆ มากมาย ซึ่งจะเล่าให้ฟังต่อไปดังนี้

บทบาทต่อการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์พันธกิจของกรมพัฒนาที่ดิน

ชีวิตการทำงานของท่านเริ่มต้นด้วยการรับราชการในตำแหน่ง “นักสำรวจดิน” ในกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตั้งแต่ปี ๒๕๒๑ จนถึงปัจจุบันก็ประมาณ ๓๕ ปีแล้ว ซึ่งท่านจะเกษียณอายุราชการในปีงบประมาณ ๒๕๕๖ จากประสบการณ์การทำงานด้านการสำรวจและจำแนกดิน ทำให้รู้ว่าการสำรวจดินมีความสำคัญและเป็นปัจจัยแรกในการดำเนินงานของการจัดการดิน ได้รู้วิธี แนวทางแก้ไขปัญหาดินอย่างถูกต้องและแม่นยำ

ตรงกับสภาพปัญหาในพื้นที่ต่างๆ ท่านได้เล่าประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่สำคัญว่า ท่านโชคดีที่เมื่อครั้งแรกตอนเข้ามารับราชการใหม่ๆ ก็ได้มาอยู่ในกองสำรวจดินที่เป็นกองด้านวิชาการ มีหน้าที่และบทบาทสำคัญกองหนึ่งของกรมฯ และอยู่ในแวดวงคนเก่งๆ และมีระบบพี่เลี้ยงที่เข้มแข็งที่พร้อมให้คำปรึกษาได้ทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์การทำงานและประสบการณ์ชีวิต ทำให้ชีวิต

การทำงานประสบความสำเร็จ มีความสุข ดังนั้นท่านจึงอยากให้มึระบบพี่เลี้ยงเกิดขึ้นกับนักวิชาการของกรมพัฒนาที่ดินรุ่นต่อรุ่น เพื่อให้ นักวิชาการรุ่นใหม่ๆ มีแนวทางการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง โดยเฉพาะนักสำรวจดินรุ่นใหม่อยากให้ใช้ฐานข้อมูลดินที่ถูกต้อง แม่นยำทันสมัย นำเชื่อถือและสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันนี้ท่านได้รับมอบหมายให้จัดฐานข้อมูลทรัพยากรดิน ที่

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงภาคเหนือ ซึ่งเป็นการศึกษาสภาพพื้นที่ลักษณะและสมบัติดิน สภาพภูมิอากาศ และเก็บตัวอย่างดินเพื่อจัดทำเป็นแผนที่ดิน แท่งหน้าตัดดินพร้อมค่าวิเคราะห์ดินให้แต่ละศูนย์ฯ ทั้ง ๓๘ ศูนย์ ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานที่มีการร่วมมือกันระหว่างหลายๆ หน่วยงาน การดำเนินงานทั้ง ๓๘ ศูนย์นี้ สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสภาพภูมิอากาศ รวมถึงงานวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการดินกับพืชในแต่ละศูนย์ฯ

ความสำเร็จที่ภาคภูมิใจ

ท่านมีโครงการจัดทำฐานข้อมูลดินในพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งเมื่อก่อนนี้ความรู้เรื่องดินและการจัดการดินยังไม่แพร่หลายมากนักในหน่วยงานอื่นนอกภาคการเกษตร จึงได้มีการศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูลดิน เพื่อทำฐานข้อมูลดินภาคใต้ของประเทศไทย และเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้เสนอขอทุนใน “โครงการแผนที่ภูมินิทัศน์ภาคใต้ : ฐานเศรษฐกิจและทุนวัฒนธรรม” (สกว.) ได้รับรางวัลที่ ๒ ซึ่งไม่มีผู้เหมาะสมได้รับรางวัลที่ ๑ ข้อมูลดังกล่าว หน่วยงานอื่นๆ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้และได้จัดทำสรุปลงในสารานุกรมวัฒนธรรมของภาคใต้

เทคนิค วิธีการทำงาน/กระบวนการทำงาน/ทัศนคติ ที่ทำให้ประสบความสำเร็จ

ท่านให้เทคนิคที่สำคัญกับพวกเราว่า *“อ่านในตำราเป็นเพียงแต่ความรู้เบื้องต้น แต่ประสบการณ์เกิดได้จากการเฝ้าติดตามสังเกตการณ์ ยิ่งได้ฝึกฝนลงมือปฏิบัติ ยิ่งได้ประสบการณ์มากยิ่งขึ้น แต่การที่จะมีประสบการณ์ไม่ใช่เรื่องง่ายต้องใช้เวลาในการสั่งสมความรู้และประสบการณ์ไม่น้อยกว่า ๕-๑๐ ปี”* ก่อนเริ่มการปฏิบัติงานสำรวจและจำแนกดินดินที่จะทำให้ประสบความสำเร็จมีการดำเนินการ ดังนี้

๑. ศึกษาจากเอกสารวิชาการ / ทบทวนวรรณกรรมและบันทึกเป็นหมวดหมู่
๒. สังเกตจากภาคสนามแล้วเปรียบเทียบกับตำรา
๓. สอบถามผู้รู้ ในพื้นที่และนอกพื้นที่ ทำความเข้าใจกับสภาพพื้นที่ดิน / ลักษณะของดินก่อนออกสำรวจ
๔. มีการตั้งสมมติฐานไว้ล่วงหน้า ถ้าไม่เป็นตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ ต้องศึกษาและหาเหตุผลมาสนับสนุน

ท่านเล่าเสริมให้ฟังอีกว่าเรื่อง “รู้เขารู้เรา” ก็สำคัญต้องรู้จักการประสานงานและติดต่อกับคนในพื้นที่ที่จะทำการสำรวจเพื่อให้เข้าถึงพื้นที่และสะดวกในการปฏิบัติงาน และอีกส่วนหนึ่งจะทำให้เกิด

ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินด้วย บางพื้นที่ที่เข้าไปทำการสำรวจดินมีปัญหาในการดำเนินงานการเข้าพื้นที่ตามจุดที่ได้กำหนดไว้และความปลอดภัยขณะทำงาน เช่น ก่อนจะก่อตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมถึงการศึกษาดินในพื้นที่พรุมีทีมงานเข้าไปสำรวจดิน ถึงขนาดดำน้ำ พายเรือหรือลุยน้ำไปเจาะดินซึ่งค่อนข้างทรหดทีเดียว เจอทั้งปลิง/ทาก และผู้ก่อการร้ายก็เคยมี ท่านยังบอกอีกว่า “แต่ก็สนุกเวลานึกถึงอดีต”

ท่านเน้นย้ำอีกว่า สำหรับนักสำรวจดินรุ่นใหม่ๆ อยากให้มีความขยัน ใฝ่รู้ บันทึกลงและพัฒนาการทำงานอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้งานที่ทำได้เกิดประสิทธิภาพ น่าเชื่อถือและสามารถแข่งขันกับองค์กรภายนอกได้

สิ่งที่คาดหวังอยากเห็นงานด้านสำรวจและจำแนกดินของกรมพัฒนาที่ดิน

ท่านให้ความเห็นว่า งานสำรวจและจำแนกดินเพื่อทำแผนที่ดินมีหลายระดับ ในอดีตที่ผ่านมามีการสำรวจดินและทำแผนที่ดินในระดับที่ค่อนข้างหยาบ (มาตราส่วน 1:100,000) ครอบคลุมทั้งประเทศ ใช้เวลาในการดำเนินงานประมาณ ๒๐ ปี เพื่อให้ได้ลักษณะและสมบัติดิน รวมถึงปัญหาการใช้ที่ดิน ซึ่งก็มีความถูกต้องของการใช้งานในระดับภาคหรือจังหวัด ทั้งที่มีบุคลากรจำนวนมาก อาจเป็นเพราะว่ามีปัญหาอุปสรรคในการทำงาน

การเข้าพื้นที่และขาดเทคโนโลยีเข้าช่วยเหมือนปัจจุบัน ซึ่งก็ใช้งานได้ดีในระดับมาตรฐานของการศึกษาดินและทำแผนที่ดิน แต่ในปัจจุบันมีความต้องการข้อมูลถูกต้องมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา จึงจำเป็นต้องทำการสำรวจดินและทำแผนที่ดินในระดับค่อนข้างละเอียด (มาตราส่วน 1: 25,000) ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ใน

ระดับอำเภอหรือระดับเขตพัฒนาที่ดินลุ่มของกรมพัฒนาที่ดิน โดยใช้ฐานข้อมูลดินที่ได้ทำไว้มาเป็นแนวทางการดำเนินงานและพัฒนาต่อยอด ซึ่งได้ดำเนินการมาระยะหนึ่งแล้ว การสำรวจดินและแผนที่ดินในระดับนี้จะต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญด้านการ

สำรวจดินการจำแนกดินและใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน เพื่อให้งานที่ได้มีความถูกต้องแม่นยำมีข้อมูลครบถ้วนและทันกับความต้องการในการใช้งานตามนโยบายของ

กรมพัฒนาที่ดิน ดังนั้นบุคลากรด้านการสำรวจและจำแนกดินจึงต้องพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ สิ่งที่ต้องการเห็น นักสำรวจดินส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมีการประสานงานและทำงานร่วมกันอย่างมีระบบในด้านมาตรฐานการทำงาน รวมถึงการบันทึกข้อมูลที่เชื่อมโยงกันได้ในด้านการศึกษาและวิจัยของนักสำรวจดินหรือนักวิชาการเกษตรรู้จักวิเคราะห์ปัญหาทรัพยากรดินกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงาน รวมถึงการคัดเลือกพื้นที่ทำแปลงวิจัยที่มีความแปรปรวนน้อยในเรื่องลักษณะและสมบัติดิน มีสภาพ

พื้นที่ค่อนข้างสม่ำเสมอ มีการสุ่มเก็บตัวอย่างหน้าดินในแต่ละตำรับทดลองพร้อมชุดหลุมดินขนาดใหญ่และเก็บตัวอย่างดินไปวิเคราะห์ทางกายภาพ ทางเคมีและทางแร่ เพื่อใช้จำแนกชุดดิน ผลวิเคราะห์ดินที่ได้นี้นอกจากจะใช้ในการวิจารณ์ผลการทดลองแล้ว ยังสามารถใช้ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินตามชุดดินจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่งได้หนึ่งได้หรือใช้เป็นข้อมูลปรับปรุงแผนที่ดินได้

จัดทำโดย

กลุ่มพัฒนาบุคคล กองการเจ้าหน้าที่

พ.ศ. ๒๕๕๖